

DOSYA/PANEL**SSK HEKİM VE ECZACILAR SENDİKASI***

Erdal ATABEK**

Erdal Atabek: Evet, teşekkür ediyoruz. Her iki konuşmacımız da geçmişteki deneyimlerini aktarırken kendilerine ve örgütsel çalışmalarına eleştirel bir gözle bakmaktan da kaçınmadılar. Bunun bizim çok önemli bir yanı olduğunu vurgulamak istiyorum. Hatta bugüne çok önemli bir yanı olduğunu vurgulamak istiyorum. Hatta bugüne kadar belki de pek çok alanda yapılması gereken, gecikmiş olan bir özelleştirmeyi de burada birlikte dinliyoruz. Şimdi. Değerli diğer konuşmacımıza söz vermeden önce, onun da izniyle Dr. Nevzat Eren beyin sağlık alanındaki sendikalaşmadan söz etmesinin aramızda bulunmaması nedeniyle mümkün olmaması yüzünden, ben yaşadığımız sağlık alanındaki sendikalaşma deneyini arkadaşlarıma biraz aktarmak istiyorum.

Şimdi öncelikle sendikalaşmanın Türkiye’de ve dünyadaki çizgilerini gördük. Onlara girmeyeceğim. Ama bir anımı söyleyeceğim. Tabii sendikalar hep kurulsun ve insanlar onlara üye olsun diye beklenirse ne sendikalar kurulur, ne insanlar da gelip ona üye olur. Burada, her iki konuşmacının da, Sayın Özdemir’in de, Sayın Bozkurt’un da herhalde Sayın Özdemir’in de, Sayın Hiçerimez’in de sözünü edeceği bir olayın altını çizerek başlayacağım söze. Sendikal hak bilinci, hakkı hak etme diye bir bilinç, bence insanlarda eğitmek hayat pratiğiyle, tartışmalarda oluşmak zorundadır. Şimdi, Sayın Bozkurt doğru bir şey söyledi. Biz yeteri kadar demokrasiye aşına bir toplum muyuz? Bence çok yumuşak bir bakış. Ben bizim otokrasiye

demokrasiden çok daha yakın olduğumuz görüşündeyim. Nedenleri var. Eğitimden ve kültürden gelen nedenleri var. Bunları açıkça bilmezsek toplumumuz kendisine vazgeçilmez model olarak demokratik sistemi seçmiştir. nutuklarıyla demokrasi ne geliyor, ne yaşıyor. Ve bunu söyleyenler kendi karşlarına çıkıpta “Yeter bakalım şimdi başka bir gündür, ver elindeki yetkiyi” dendiğinde, ellerindeki yetkileri uzatıp kendi kendilerini tatile çıkmış addediyorlar. Böyle bir demokrasi olmaz. Böyle bir demokratik gelenek olmaz. Demokrasiye sahip çıkmak, aileden, okuldan, eğitimden, sokaktan, işyerinden gelmezse demokrasi tepeden yasalarla gelmez. Bir defa bunu bilmek zorundayız. Gayet açık olarak bu toplum kendisiyle yüzleşmek zorundadır. Koca karısını dövecek, kadın “kocamdır sever de döver de” dövecek, anne ve baba çocuğunu dövecek, öğretmen öğrenciyi diyecek, sonra karakolda dayak atmak insanlık dışıdır diye bir kanaat... Böyle şey yok... karakolda da dayak olacaktır. Ve bunun doğallığı da budur. Siz ona evde ve okulda karşı çıkmayı öğretirseniz, karakoldaki dayağa da karşı çıkmanız samimi olur. Yoksa insan kendi başına geldiği zaman feryad-ı figan, başkasının başına geldiği zaman da kim bilir ne yapmıştır, diye bakacak olursa o toplumda ne demokrasi olur, ne insan hakları olur, ne de birbirine sahip çıkma bilinci olur. Şimdi bir defa bunları ben gittiğim her yerde söylüyorum, burada söylemek istiyorum.

Hak verilmez alınır kuralı var. Söylüyoruz ama kitleye bakın, hak alınmaz verilir diye bekliyor, verilir diyor. Verin hakkımızı diyor. Kimden istiyor, hakkını vermeye niyetli hakkını vermemek üzere kurulmuş bir ekonomiden. Hakkını vermemek üzere iktidara gelmiş bir siyasal iktidardan; “hakkımızı verin rica ederiz” diyor. Böyle kimseye hak vermezler. Arkasında sosyal mücadele bulunmayan bir demokrasi de olmaz. Neden bizde iki de bir demokrasi kesintiye uğruyor? Kesintiye uğruyor diye

* Mart 1990 tarihinde İstanbul’da gerçekleştirilen “Sağlık ve Kamu Çalışanları Sendikası Hakları Sempozyumu” çerçevesinde gerçekleştirilen “Kamu Çalışanları Sendikal Deneyi” paneli yürütücüsü Dr. Erdal Atabek’in “SSK Hekim ve Eczacılar Sendikası” başlıklı konuşmasından alınmıştır.

** Türk Tabipleri Birliği Merkez Konseyi Eski Başkanı

yumuşak ifadelerle konuşuyoruz. Neden? Eh, arkasında sosyal mücadele olmayan bir demokrasi kesintiye uğrar tabii. Bu bir yaşama cesareti meselesidir, bu bir hak arama cesareti meselesidir. İzin versinler de yapayım diye bekleyen o izne tabi olarak beklemeye devam der. Mesele bunu açıkça görmekten ibarettir. Şimdi bizde hak arama alışkanlığı genel olarak yoktur. Bir defa onu bilelim. Olmaması için de elden gelen yapılmıştır. 1946'dan önce sonradan ben Sosyal Sigortalar Kurumu Müdürler Kurulu üyeliği yaparken orada müdürler kurulu üyeliği yapmış işçi kökenli Hakan Özgüneş vardı. Orada sendikalar yokken, Adana'da onlar bir boykot yapmışlar. Ozaman tabii grev diye isimlendirilen, dehşetengiz en aşırı komünist hareket diye suçlanan bu olaydan dolayı bunlar mahkeme karşına çıkmışlar. Hasan Özgüneş ifade etmiş ki orada değildi, orada yoktu. İfadeler de onun orda olmadığını gösteriyor. Fakat yargıç bakmış bakmış Hasan Özgüneş'e "Üç ay hapis" demiş "Neden?" demiş "Bana üç ay hapis." Ben orada değildim, olayın içinde de değildim yani ben olayı tasvip ediyordum." (Atak birisiydi.) "Keşke olsaydım, ben onu hep olsun diye söyleyenlerdenim. Ama tesadüften o gün başka yerde işim vardı ve orda değildim. "Yargıç bakmış, "Evet orda değildin biliyorum. Ama senin yüzünde suç işleme istidadi var. Onun için üç ay hapis veriyorum" demiş, evet ve üç ay hapis yatmış. Şimdi yargıçların kaynak aldığı toplumsal duygularına bakın: Suç işleme istidadi; grev, o zaman sözü bile en ağır suç sayılan şey.

Sonra, şimdi 1950-60'ta ne oldu da, 61'de 27 Mayıs Hareketi oldu falan diye irdeliyorum. Fakat 61 Anayasası geldi. Bir toplumsal birikim sonucunda, onu da söyleyeyim. O iyi bir askeri hareketti filan diye değil, o bir siyasi ve sosyal birikim sonucunda 61 Anayasası'na bu tür haklar girdi. Şimdi haklar girdiği zaman, biz asistanlığımızı yeni bitiriyorduk. 27 Mayıs İhtilali olduğu zaman biz asistandık ve 27 Mayıs'a sahip çıktık. O zaman duygularımız 27 Mayıs'tan yanaydı. Adnan Menderes ve Demokrat Parti'ye şiddetle karşıyız. Neyse, geçti, sonra uzmanlaştık, sınavlara girdik. İşte o ara Sosyal Sigortalar'a girdik, Sosyal Sigortalar Kurumu'nda bir hekim ve Eczacılar Derneği var. O zaman bir dernek kurulmuş zaten daha önce. Ama hep başhekimler başında ve yönetim kurulu da başhekimlerden oluşuyor. Bir tür kurumun sosyal faaliyetini yürütüyor, yani bugünün vakıflarına filan benzetilebilir bir derecede. Şimdi aramızdan genç arkadaşlar çıktı ve dediler ki bu derneğe sahip çıkalım, bu derneğe üye olalım yönetim kuruluna biz geçelim. Neden? Eh şundan ki bu dernek biraz hakkımızı arayan dernek durumuna gelsin. Aklımız yattı. Bu genç hekimlerin, hep genç hekimlerin hareketi olarak görülmüştür. Şimdi Sayın Ali Bozkurt hekimler o dönemde sendikal harekete pek katılmamışlardır dedi. O öyle değil, katılmışlardır. Sosyal Sigortalar Kurumu deneyini bilmediğinizi anlıyorum. Sosyal Sigortalar Kurumu'nda büyük bir iletişim vardı. Tabii Sosyal Sigortalar Kurumu hekimlerimizin bir farkı var. Onu hemen söyleyelim. İki farkı var daha doğrusu, diğer hekim gruplarından. Birisi SSK hekimlerinin muayenehane kazançları, Sağlık Bakanlığı ve üniversitenin uzman ve unvanlı hekimlerinin muayenehane kaçançlarının gerisinde. Çünkü sigortalı hastanın onlar için bir kaynak

olacak yapısı yok. Ve SSK hekimleri maaşlarıyla çok yakından ilgililer. Biri bu. İkincisi SSK hekimleri sendikal gerçeği yaşıyor. Yani bir işçiyle tartıştığınız zaman 2 gün sonra sendikası geliyor. Filanca işçinin sendikası, doktor bey geçen gün burada bir olay olmuş, üzüldük filan diyor. Ve siz karşınızda bir sendikacının gelip sizi, sizin konunuza ve durumuna göre bazen rica, bazen tehditle üyesinin hakkını aradığını görüyorsunuz. Biz bu deneyin sahibiyiz. Sendika bizim için çok önemli. Şimdi belki bu duygularla biz derneğe girdik. Ve gerçekten ilk seçimde de gene başkanın bir başhekim olması kaydıyla, bürokrasiyi feda edemedik. Gene başkan başhekim olsun, genel müdürle arası iyi olur ama işte ondan sonraki yönetim kurulu da gençlerden bir şey kurduk. O zaman ki genel müdürün 62 filan, ilk ifadesi şu "Sakin bana dernek olarak gelmeyin. Dernek olarak bana geldiğiniz takdirde ne kabul ederim, ne hakkınızda iyi düşünürüm. Bana tek tek gelin. Tek kişi gelin, haksızlığınızı anlatın, ben onu yapayım". Örgütlenmeden korku!... Bakınız daha ortada bir dernek, sendikal hak yok. Yasa çıkmamış zaten, sendika yasası da çıkmamış. Fakat biz işte, hiç dernek yöneticilerinin tehlikeli kişiler olmayıp, efendiden ve mazbut kişiler olduğunu anlatıp da, ilk kabulü sağladığı zaman, biz bunu zafer gibi karşılamıştık ve bütün teşkilata yayıldı; "Sayın genel müdür, yönetim kuruluna kabul etti." Kabul etti de ne oldu? Arzedildi sorunlar, dertler gayet makul, o zamanki bürokratik terbiye içerisinde, ama kabul edildi filan. Sonra, bir yıl sonra biz başhekimlerin başkanlığında dernek olmayacağına karar verdik. Ve çok büyük mücadeleye giriştik. Ertesi yıl, gerçekten büyük bir kurum içi mücadeleyle. Ben Paşabahçe Hastanesi'nde dahiliye mütahassısıydım. Ve başkan da Paşabahçe Hastanesi'nin başhekimiydi.

Merhum Sayın Hikmet Aydemir, kendisinin de sosyal bir parti deneyi olduğu halde, TİP'le ilgisi olduğu halde, biz büyük bir mücadeleye giriştik ve Hikmet Bey'de kişisel bir mesele haline geldi. Ama sonuçta biz kazandık ve Hikmet Aydemir'inde içinde yer aldığı başhekimler listesi kaybetti. Ve ben derneğin başkanı oldum. Hastane içinde büyük bir yalnızlaşma geçirdim. Bir yıl, başhekim haklı bulan meslekdaşlarım benimle görüşmediler, haksızlık ettiğimize karar verdiler. Ama biz, bir tür duygusal bir sendikal mücadele yaptık. 65 yılında da, o dernek bazında, Türkiye çapındaki ilk kurumsal hekim sendikasını kurduk. Ve kurduğumuzdan üç ay sonra tüm Türkiye çapında örgütlendik. Başka hiçbir hekim sendikası Türkiye çapında görev örgütlenmemiştir. Türkiye Hekim ve Eczacılar Sendikası böyle kuruldu. Hem kurucuları olduk, ilk kurucu başkanlığını da ben aldım. Arkadaşlarım Dt. Tonguç Görker, özellikle öncü ve örgütleyici rolüyle dernekleşme ve sendikalaşmada rol oynamıştır. Onu da burada anmak isterim. Ve sonra biz aynı zamanda tabip odaları ve Türk Tabipleri Birliği Merkez Konseyi ile ilgilenmeye başladık. O zamana kadar da tabip odalarındaki bütün toplantılar, hekimler sınırsız kullanıyor mu kullanmıyor mu? Genç hekimler geliyor, paramız yetişmiyor diyor. Gazetelerin bir şey bildiği yok, ciddiye almıyor olayları. Ertesi gün ise hekimler açız diye otomobillerinin resmini çekerek ifade ediyor. Oysa genç hekimler gerçekten aç ve diğer

hekimlerin de refah düzeyleri yüksek ve gençlerle arasında büyük bir gelir dağılımı farkı var. (Her zaman olduğu gibi) Şimdi, biz neyse 1965 yılında aynı zamanda Merkez Konseyi'ne seçildik. Ve ben 1966-67 yılında sendika başkanlığından ayrıldım. Fakat sendikada ne yaptık? Sendikada, (Adı sendika ifade edildi) grev yok, toplu sözleşme yok. Fakat sendika adı Sosyal Sigortalar Kurumu içinde ilginç bir prestije sahip, işçi sendikalarından dolayı... Genel Müdürlük, karşısında sendikacı olarak gördüğü kişiden dernek temsilcisine göre daha farklı bir çekingenlik içine giriyor. O zaman tabi bir başka olayda gelişti. Çalışma Bakanlığı'na Sayın Bülent Ecevit geldi. Çalışma Bakanlığı'na Bülent Ecevit'in gelmesiyle de, (Sanıyorum yıl 63 olacak) oluşan yeni gelenek de etkili olmuştur. Böylece Sosyal Sigortalar Kurumu içerisinde Hekim ve Eczacılar Sendikası bir ölçüde faaliyet göstermiştir. (Kapanıncaya kadar.) 71 yılında Anayasa'nın değişmesinden sonra bütün sendikalarla birlikte kapandı.

Ama bir başka hekim sendikasının yöneticisinin bir toplantıda şunu söylediğini hatırlarım: "Onu yönetici bizim desteklemediğimiz ve tutmadığımız bir yöneticiydi" "Niçin kapandı bu sendikalar, ne yaptık biz, neyi engelledik? TÖS gibi boykot mu yaptık?" diye konuşuyor meslektaşlara, hiç unutmam.

Bir genç doktor, bir bayan genç doktor çıktı, o sendikanın mensubu ve dedi ki, "Burada söylediğiniz sözden utanç duymalısınız" (O toplantıda) "Hiçbir şey yapmadan kapanmışsınız, keşke bir şey yapsaydınız da kapansaydınız. Keşke TÖS gibi boykot yapsaydınız da kapansaydınız. Ben de size bir şey yapmış da kapanmışsınız, aferin derdim", diyerek orada TÖS örneğini göstermiştir. Şimdi, değerli arkadaşlar burada ne olabilirdi? Bu devam etseydi ne olabilirdi? Devam etseydi şimdi arkadaşlarımız biz şunları yapmadık, bunları yapmadık, keşke bunları da yapsaydık daha iyi olacaktı diye bazı örnekler söylediler. Ben eminimki onların hepsi yapıldı.

Şimdi sizin siyasal mücadeleye biraz fazla girdik gibi sözleriniz bence o dönemin de gerekenlerini dikkate alarak değerlendirilmelidir. O dönemdeki siyasal mücadelede de sizin onları söylemeniz gerekirdi. Yani toplumun siyasal bilinçlendirilmesi ya da kitlelerin siyasal bilinçlendirilmesinin sendikal eğitimde yeri vardır, çok iyi biliyorsunuz. Yani hiç kimse siyasal heveslerinden dolayı onları yapmamıştır. Biz fazla, fazla bir siyasal etkinlik göstermemişizdir. Kendi sendikalarımız içinde. İnsan kendi siyasal gücünü fark edemezse sendikal gücünü de fark edemez de ondan. Ve siyaset nedir? İnsanın kendi hayatına yön verme hakkı, kendi hayatını yönetmesi hakkı. Eh pekala ben kendi hayatımı yönetemeyeceğim sonuçta haklarımı nasıl alacağım? Hala bizim kitlemizde (Hekim olarak konuşuyorum) hekim kitlemizde, hala bizim dönemlerimizin tabip odaları ve Türk Tabipler Birliği hep haklarımızla uğraşmadılar, siyasetle uğraştılar diye eleştirilir. Ben de her fırsatta onlara, orada haklar siyasetinin mücadelesi yapılmıştır hak mücadelesinin bir parçası

olarak politik çalışma yapılmıştır. Ve elbette yapılmıştır demişimdir. Bugün de diyorum. Siz insan haklarına sahip çıkmayacaksınız, siz demokrasiye sahip çıkmayacaksınız, oturup maaşım azalıyor, bana daha çok maaş verin diyeceksiniz... Size hiç kimse bir şey vermez. Vermemekte de yerden göğe haklıdır. Hak verilmez, alınır da ondan. Hak da bilinçle alınır, şiddetle alınmaz, bilinçle alınır. Sendikal bilinçle alınır, siyasal bilinçle alınır.

Şimdi Türkiye nereden bu sendikal hakları tartışır hale geldi? Açık söyleyelim, o da bizim toplumsal dinamiklerimizle bir bölümüyle ilgili... Diğer bölümü ise dış dinamiklerdir.

Avrupa Topluluğu'na girmek zorunluluğu olmuştur. Avrupa Topluluğu da demiştir ki siz Avrupalı filan olamazsınız, size insan hakları gerekli, size siyasal haklar gerekli, size dernekleşme hakkı gerekli, size kamu personelinin sendikalaşma hakkı gerekli. Bunlar olmadan siz Avrupa Topluluğuna falan giremezsiniz. Orta Doğu'da, Afrika'da, Asya'da yer alırsınız demişti. Şimdi bizimkiler de verir gibi yaparak vermemek, verirken nasıl olup da maskeleyerek ve engellemek yollarını aramakla meşgulken, bu hakları tartışılır hale getirmişlerdir. Burada kitle önemli... Hakkın sahibi olan önemli. Bana o hakkı verecek olanın önemi yok. Biz o hakkı talep etmesini bilmezsek onlar isteseler de veremezler, verseler de çarpık çurpuk bir şey verirler. Biz istemeyi bileceğiz, ne istediğimizi bileceğiz, nasıl alacağımızı bileceğiz. O zaman karşımızda kim olursa olsun, o vermek zorunda kalacaktır. Mesele bundan ibarettir. Şimdi bu bakımdan da, değerli arkadaşlarımız bu toplantının ve bu toplantıya gelinceye kadar örgütlerimiz içinde yapıldığını bildiğim toplantıların, kitle içinde sendikal harekete bakışın son derece önemli olduğunu söylemek istiyorum ve bu konuda emeği geçen bütün arkadaşlarımızı kutlamak istiyorum. Bu konudaki ısrarlı emeklerin çok büyük yararı olacaktır ve kitleler, ne kadar baskı altında tutulursa tutulsun, o baskıyı yenmenin yolunu bulacaktır. Sağlık hizmetlerindeki sendikalaşmada elbette Türkiye'deki sendikalaşma hareketinin bir parçasıdır. Kendi başına, özel ayrı bir yeri olmayıp, sendikalaşma hareketinin bir parçasıdır. Bütün gönlümle, bu olayın sadece hekim hareketi sadece dışhekim hareketi, sadece eczacı ya da veteriner hekim hareketi gibi olmadığını ve sağlık hizmetinin bütün emekçilerin birlikte ve ortak hareketi olduğunun hiç unutulmaması gerektiğini belirtiyorum, diliyorum ve bunu bekliyorum. Ben teşekkür ederim. Sağlık hizmetiyle ilgili söylemek istediğim sözler bunlardır.

Şimdi efendim, gene o dönemde, kamu personeli sendikaları birleşik bir güç oluşturma kararı verdiler ve Sayın Sakıp Hıçerimez de bu birleşik güce büyük emeği ve katkıları geçmiş bir arkadaşımızdır; bir mücadele arkadaşımızdır ve Tüm-Person-Kon diye, yanlış hatırlamıyorsam, Türk Kamu Personeli Sendikaları Konfederasyonu kuruldu. Sakıp Bey şimdi bize bu deney bazında düşüncelerini anlatacak. Buyrun efendim.